

POSTANOWIENIE Z DNIA 1 GRUDNIA 2008 R.

V KZ 64/08

Pismo informujące o niestwierdzeniu podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania (art. 84 § 3 k.p.k.), powinno spełniać wymogi formalne pisma procesowego (art. 119 § 1 k.p.k.), a wobec tego zawierać nie tylko samo stanowisko, ale także jego uzasadnienie. W wypadku, gdy przedłożona sądowi przez obrońcę z urzędu pisemna informacja nie zawiera uzasadnienia należy wezwać obrońcę do uzupełnienia braku formalnego tego pisma procesowego (art. 120 § 1 w zw. z art. 119 § 1 pkt. 3 k.p.k.).

Przewodnicząca: sędzia SN D. Rysińska.

Sąd Najwyższy w sprawie Roberta K., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 1 grudnia 2008 r. zażalenia skazanego na zarządzenie Przewodniczącego II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w S. z dnia 30 października 2008 r. w przedmiocie odmowy przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania

postanowił uchylić zaskarżone zarządzenie i kwestię formalnych warunków wniosku o wznowienie postępowania w sprawie prawomocnie zakończonej wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 27 października 2005 r., przekazać do ponownego rozpoznania Prezesowi Sądu Apelacyjnego w S.

UZASADNIENIE

U podstawy odmowy przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania we wskazanej wyżej sprawie legło stwierdzenie, że wniosek ten zawiera, nieuzupełniony w wyznaczonym terminie, brak formalny polegający na jego niesporządzeniu i niepodpisaniu przez adwokata ustanowionego przez skazanego z wyboru, przy jednoczesnym wskazaniu, iż wyznaczony w postępowaniu wznowieniowym obrońca z urzędu złożył oświadczenie o braku podstaw do sporządzenia takiego wniosku, a żądanie skazanego o wyznaczenie mu kolejnego obrońcy nie zostało uwzględnione zarządzeniem z dnia 13 października 2008 r.

W zażaleniu, złożonym na przytaczane na wstępie zarządzenie, Robert K. wskazuje na nierzetelne wypełnienie obowiązków przez obrońcę z urzędu, czego upatruje w tym, że obrońca nie skontaktował się z nim przed sporządzeniem opinii; nadto skazany jest przekonany, iż „ocena adwokata skupiła się tylko na pobieżnym przejrzeniu wyroku a nie akt sprawy i jego uwag”. Na tej podstawie domaga się wyznaczenia innego obrońcy w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie, podkreślając słuszność argumentacji wniosku sporządzonego osobiście.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania jest wysoce sformalizowanym, nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Tylko zatem tzw. podmiot profesjonalny, a więc dysponujący zawodową wiedzą i umiejętnościami, jest uprawniony do sporządzenia i wniesienia tego wniosku w imieniu strony postępowania, która niejednokrotnie nie jest w stanie ocenić warunków jego złożenia. Osoba skazana, która z uwagi na swój stan majątkowy nie może ponieść kosztów ustanowienia adwokata, ma prawo skorzystać z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu. Ten, jak wynika z przepisu art. 84 § 3 k.p.k., ma prawo odstąpić od sporządzenia

tego pisma, jednak poza sporem musi pozostać, że w ramach ciążącego na obrońcy, określonego w tym przepisie obowiązku, poinformowanie na piśmie sądu o braku podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania – jako efekt udzielonej pomocy prawnej – powinno przybrać formę opinii prawnej. Akceptując w ten sposób pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2008 r., II KZ 43/08 (OSNKW 2008, z. 10, poz. 86) i odwołując się do wyczerpujących wywodów uzasadnienia tego orzeczenia oraz judykatów tam przytaczanych, należy w tym miejscu ponadto podkreślić, że za przyjęciem takiego stanowiska przemawia nie tylko brzmienie unormowań regulujących samą istotę udzielanej pomocy prawnej, która w interesującym zakresie sprowadza się do sporządzania przez adwokata opinii prawnych (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze), ale i treść konkretnych regulacji, które dotyczą sposobu wykonania omawianej czynności procesowej.

Możliwość uznania, że prawidłowe spełnienie wskazanej czynności miałyby polegać na złożeniu pisemnego oświadczenia, wyrażającego wyłącznie końcowy rezultat, niezbędnej wszak, analizy okoliczności sprawy, przeczy treść § 14 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348, ze zm.), z którego treści wynika, iż za czynność tę uważa się wprost „opinię o braku podstaw wniosku o wznowienie postępowania”. Z taką opinią trudno więc utożsamić sam tylko komunikat przekazujący stanowisko obrońcy w omawianym zakresie. Przede wszystkim jednak nie sposób nie zauważyć, że wykonanie omawianej czynności procesowej następuje, w myśl unormowania art. 84 § 3 k.p.k., w formie pisemnej. Uwzględnienie tego faktu (w zestawieniu z rozważoną wyżej przesłanką), prowadzi więc do oczywistego wniosku, że pismo informujące o niestwierdzeniu podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postę-

powania, o którym mowa w art. 84 § 3 k.p.k., powinno spełniać wszelkie wymogi formalne pisma procesowego, wymienione w art. 119 § 1 k.p.k., a wobec tego, stosownie do pkt. 3 tego unormowania, powinno zawierać – wyrażone w formie opinii – treść tego stanowiska oraz jego uzasadnienie. Wprawdzie przytaczany przepis art. 119 § 1 pkt 3 k.p.k. wskazuje, że pisemny wniosek lub oświadczenie tylko „w miarę potrzeby” powinny zawierać uzasadnienie, jednak nie może być wątpliwości co do tego, iż w wypadku omawianej informacji istnieje nie tylko potrzeba, ale wręcz konieczność podania motywacji przedstawionego w niej stanowiska. Pomijając już fakt, że nieopatrzone żadnym komentarzem oświadczenie obrońcy nie odpowiada ogólnemu pojęciu opinii, wymaganej w omawianym przedmiocie, to za takim poglądem przemawiają wprost (chronione także przepisami Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – art. 6 ust. 3 lit. c) zasady rzetelnego procesu. Skoro ich realizacji służy m.in. zapewnienie z urzędu realnej pomocy prawnej, to o osiągnięciu tego skutku trudno mówić w sytuacji, gdy zobowiązany do sporządzenia wniosku o wznowienie albo przedstawienia stanowiska co do braku podstaw do jego złożenia, poprzestaje, w tym ostatnim wypadku, na złożeniu samego li tylko oświadczenia, iż podstaw takich nie stwierdza. Przekazana w tej formie informacja nie pozwala bowiem w istocie ocenić (tak stronie procesu, jak i organowi czuwającemu nad przebiegiem postępowania), czy złożona deklaracja odpowiada rzetelnie wykonanym obowiązkom w zakresie koniecznej analizy podstaw prawnych złożenia wniosku, a co za tym idzie, czy udzielona pomoc prawna nosi przymiot rzeczywistej i skutecznej – niezbędny w sytuacji, gdy od starannego postępowania obrońcy z urzędu zależy możliwość złożenia wniosku, którego sama strona, niedysponująca środkami finansowymi na ustanowienie obrońcy z wyboru, wnieść skutecznie nie może.

Na tle powyższego należy skonstatować, że rozważana w niniejszej sprawie pisemna informacja obrońcy wyznaczonego w trybie art. 84 § 3 k.p.k. nie spełnia koniecznych wymogów opinii, ponieważ jej treść sprowadza się właśnie tylko do jednozdaniowego oświadczenia o niestwierdzeniu podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania. W świetle tak brzmiącej informacji nie sposób więc dociec na jakiej podstawie, rozważając wniosek skazanego o wyznaczenie innego obrońcy z urzędu, stwierdzono stanowczo, że obrońca wyznaczony dotychczas dokonał analizy akt sprawy oraz okoliczności, na które powołał się skazany i że dochodząc do wniosku, iż nie istnieją w tej sytuacji podstawy do wznowienia postępowania, działał zgodnie z przepisami prawa, w szczególności w ramach unormowań art. 540 k.p.k. i art. 540a k.p.k. Stwierdzenia te nie mają umocowania w treści deklaracji obrońcy, a wobec tego należy je raczej traktować tylko jako domniemanie, które wynika z samego faktu, że na obrońcy ciąży oczywisty obowiązek rzetelnego i starannego zbadania sprawy przed zajęciem stanowiska w kwestii ewentualnego sporządzenia wniosku. Rzecz jasna, domniemanie takie nie jest pozbawione podstaw zarówno w świetle zasad etyki wykonywania zawodu adwokata (por. m.in. § § 8, 11, 14 Zbioru zasad etyki adwokackiej i godności zawodu, tekst jedn.: Obwieszczenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 13 grudnia 2005 r., Pal. 2005, Nr 11-12), jak i praktyki sądowej, i podstaw tych nie traci przede wszystkim wtedy, gdy nie stwierdzono innych okoliczności wskazujących na nieprawidłowe wykonanie obowiązku przez adwokata. Niemniej jednak, nie może być wątpliwości co do tego, że finalnie musi ono podlegać weryfikacji w świetle konkretnych stwierdzeń opinii, do sporządzenia której obrońca został wyznaczony, nie zaś opinię tę wprost zastępować.

W tej sytuacji trzeba stwierdzić, że zażalenie skazanego, choć z nieco innych powodów, okazało się skuteczne o tyle, iż uzasadnia ono konkluzję, że zaskarżone zarządzenie zapadło przedwcześnie. Przy podejmowaniu

kolejnych decyzji oparto się bowiem na informacji pisemnej – przedstawionej sądowi tylko w formie nieumotywowanego oświadczenia – którą w sposób bezzasadny utożsamiono z opinią spełniającą wymogi pisma procesowego, któremu można nadać bieg. Na tym też poprzestano, mimo że taki stan sprawy, ogniskujący się wokół oceny skuteczności pomocy prawnej udzielonej z urzędu, nie pozwalał na jej ostateczne rozstrzygnięcie. W odniesieniu do argumentów zażalenia skazanego należy natomiast zaznaczyć, że nie jest rzeczą strony dyktowanie wyznaczonemu obrońcy z urzędu technicznego sposobu realizacji obowiązku, którego efektem ma być dokonanie kompetentnej oceny okoliczności sprawy, uwzględniającej szczególne wymogi prawne, które są stawiane w nadzwyczajnym postępowaniu, jakim jest postępowanie o wznowienie. Podkreślić też trzeba, nawiązując do uwag poczynionych na wstępie, że przekonanie strony o słuszności jej żądania w przedmiocie wznowienia prawomocnie zakończonego procesu nie stanowi ani wystarczającej podstawy złożenia w tym przedmiocie formalnego wniosku, ani podstawy domagania się przez nią wyznaczenia z urzędu kolejnych obrońców, aż do skutecznego spełnienia jej oczekiwań związanych ze sporządzeniem tego wniosku. Oczywiście nie uzasadnia ono również oceny, że niesporządzenie wniosku przez fachowy podmiot miałoby świadczyć o braku jego kompetencji czy rzetelności. Do takiej oceny nie wystarcza też zresztą – w zaistniałych konkretnie realiach – sam fakt zajęcia takiego stanowiska w formie opisywanego oświadczenia a nie umotywowanej opinii prawnej.

Należy zauważyć, że zgodnie z przyjętą w wielu sądach praktyką, mającą źródło w brzmieniu przepisu art. 84 § 3 k.p.k., obrońcom wyznaczanym z urzędu w tym trybie, zleca się – jak to miało miejsce w niniejszej sprawie – wykonanie czynności polegającej na ewentualnym sporządzeniu wniosku o wznowienie albo poinformowaniu sądu na piśmie o niestwierdzeniu podstaw do jego złożenia. Literalne rozumienie zwrotu o owym „poinformowa-

niu” sądu, niemające uzasadnienia w omówionym wcześniej stanie prawnym, może prowadzić do nieporozumień, które wprawdzie nie powinny mieć miejsca, gdy adresatem pisma jest podmiot profesjonalny, ale których można i należy unikać, określając w sposób bardziej precyzyjny formę, w której ma nastąpić przedłożenie sądowi wskazanego rezultatu czynności podjętych przez adwokata. Realnym efektem takiego postąpienia, w praktyce prowadzącego bez wątpienia do składania pism o pożądanej zawartości, jest wykluczenie jakichkolwiek wątpliwości co do sposobu świadczenia pomocy prawnej w omawianym zakresie, a w konsekwencji i możliwość dokonywania jednoznacznych ocen, czy pomocy tej, zgodnie z zakreślonym obowiązkiem (poinformowania w formie pisemnej opinii zawierającej uzasadnienie), udzielono efektywnie – w sposób niewymagający interwencji polegającej na wyznaczeniu z urzędu innego obrońcy oraz na wykorzystaniu środków wskazanych w art. 20 § 1 k.p.k. W tym kontekście, nie powinno tym bardziej budzić wątpliwości, że w wypadku, gdy przedłożona sądowi przez obrońcę z urzędu pisemna informacja, przewidziana przepisem art. 84 § 3 k.p.k., stanowiąca opinię o braku podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, nie zawiera uzasadnienia zajętego w tym przedmiocie stanowiska, konieczne jest wezwanie obrońcy do uzupełnienia wskazanego braku formalnego tego pisma procesowego (art. 120 § 1 w zw. z art. 119 § 1 pkt. 3 k.p.k.). Dość powiedzieć, że w sytuacji niedostrzeżenia nawet przez sąd (już w momencie polecenia obrońcy wykonania powinności określonych przepisem art. 84 § 3 k.p.k.), jakim procesowym standardom powinno odpowiadać omawiane pismo, nie sposób uznać, by poprzestanie tylko na opisywanym efekcie udzielenia pomocy prawnej, bez żądania uzupełnienia braku formalnego złożonego pisma, mogło wystarczać do wnioskowania, czy ostatecznie pomocy tej udzielono w sposób rzeczywisty i skuteczny.

W niniejszej sprawie takie wnioskowanie nie znajdowało podstaw, skoro od obrońcy nie wyegzekwowano w pełni wykonania obowiązku, ciążącego na nim z mocy art. 84 § 3 k.p.k. Wobec tego więc, że przedwcześnie przyjęte w tej kwestii stanowisko ważyło na ocenie, iż wyznaczenie innego obrońcy z urzędu do ewentualnego sporządzenia wniosku o wznowienie jest pozbawione racji, a dalej przesądziło o decyzji odmawiającej przyjęcia osobistego wniosku skazanego, jako zawierającego brak formalny polegający na jego niesporządzeniu i niepodpisaniu przez adwokata, zaistniała konieczność uchylecia zaskarżonego zarządzenia w celu ponownego zbadania formalnych warunków wniosku skazanego, z uwzględnieniem powyższych zapatrywań.